HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד א"ל אילו מסגי ביה שלוחא דבי דינא מי קפיד עליה (א) דיינא: **מתני'** חלצה ה בלילה חליצתה כשרה ורבי אלעזר א פוסל (ב) ב בשמאל חליצתה פסולה ור' אלעזר מכשיר: **גמ'** לימא בהא קמיפלגי דמר סבר ג מקשינן ריבים לנגעים ומר סבר לא מקשינן ריבים לנגעים לא דכ"ע לא מקשינן ריבים לנגעים דאי מקשינן אפילו גמר דין בלילה נמי לא והכא בהא קמיפלגי מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא ומר סבר חליצה כגמר דין דמיא ד רבה בר חייא קטוספאה עבד עובדא במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גובריה דעביד כיחידאה מאי קשיא אי מוק סתמא תניא אי לילה סתמא תניא אלא יחידי קא קשיא ליה היכי עביד ביחידי דיחידאה קתני לה דתנן ה חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ור"ש ורבי יוחנן הסנדלר מכשירים ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר (ג) י ואמר רב יוסף בר מניומי [אמר רב נחמן] אין הלכה כאותו הזוג ואב"א כולהו נמי יחידאה קתני להו דתניא א"ר ישמעאל בר' יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק ביחידי ובלילה: בשמאל חליצתה כו': מ"ט דרבנן אמר עולא ילפינן [1] רגל [2] רגל ממצורע מה להלן דימין אף כאן דימין ורבי אלעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא ר"א אומר ז ג מנין לרציעה שהיא באזן הימנית נאמר כאן [3] אזן ונאמר להלן [2] אזן מה ד להלן ימין אף כאן ימין אמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה רבא אמר לעולם לא תיפוך אזן אזן מופני רגל רגל לא מופני וכי לא מופני מאי פירכא איכא למיפרך מה למצורע שכן ה טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת: **מתני'** ו חלצה ורקקה ח אבל לא קראה חליצתה כשרה ז קראה ורקקה אבל לא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי ט אלעזר אומר חליצתה פסולה ר"ע אומר ח חליצתה כשרה

אמר

ושל עיר הנדחת. נמי לשריפה קיימא: **ושל זקן העשוי לכבודו.** לתכריכי מיתה הואיל ולאו להילוכא עביד לאו נעל הוא: **דבי דינא נמי.** סנדל שהיה לב"ד ומיוחד לחליצה: **לנגעים.** כל ריב וכל נגע (דברים כא) מה נגעים ראייתם ביום דכתיב (ויקרא יג) וביום הראות בו אף ריבים ביום וחליצה דין הוא דגובה כתובתה: **אפי' גמר דין נמי לא.** והא תנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה (סנהדרין דף לב.): **כתחלת דין דמיא.** דנפקא לן בסנהדרין באחד דיני ממונות (דף לד:) דתחלת דין ביום: **במוק.** אע"פ שאינו של עור: **כמה רב גובריה.** בלשון גנאי אמרה: **אי מוק סתמא תניא.** בברייתא דלעיל (דף קב:) בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים: **לילה סתמא תניא.** במתניתין חליצתה כשרה: **ביחידי יחידאה תני לה.** במתני' דתנן י ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר: **רגל רגל ממצורע.** דכתיב על בהן רגלו הימנית (ויקרא יד): **ונאמר להלן אזן.** במצורע: **אזן אזן מופנה.** משני לדדין בין במצורע בין בנרצע דקרא ⊗ דמצורע עני מיותר לגמרי כדאמרן במנחות בפ"ק (דף י:) יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אזן אזן לרציעה וגבי רציעה תרי אזנו כתיבי ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) ונתת באזנו ובדלת (דברים טו): **לא מופני.** משני לדדין אלא מצד אחד דמצורע מיותר אבל בחליצה לא וליכא אלא חד וקסבר ר' אלעזר מופנה מצד אחד למדים אם אין תשובה ואם יש להשיב משיבין: **וכי לא מופני מאי פירכא איכא.** מופנה מצד אחד למדין ומשיבין והכא מאי פירכא איכא. ומהכא נפקא לן בכל דוכתא לר' אלעזר מופנה מצד אחד ⊗ למדין ומשיבין (שבת דף קלא.): **מתני' חליצתה כשרה.** דקריאה לא מעכבא דכתיב [דברים כה] ככה יעשה

כל

נתבטל עדיין וכן פי' בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה כח.) גבי שופר של עבודת כוכבים לא יתקע ואם תקע יצא ותימה דאמרי' בסוף פרק כסוי הדם (חולין פט. ושם) שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו ואם תקע לא יצא ומפרש התם משום דעבודת כוכבים כתותי מכתת שיעוריה וי"ל דהתם בעבודת כוכבים של ישראל דלא סגי לה בבטול דכי האי גוונא משני בפרק לולב הגזול (סוכה לא: ושם) אהא דאמר רבא לולב של עבודת כוכבים לא יטול ואם נטל יצא ופריך ממתני' דלולב של אשרה פסול ומשני באשרה של משה וא"ת אי בעבודת כוכבים של ישראל מאי קאמר דמכתת שיעוריה והא טעונה גניזה דמפיק לה בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) מושם בסתר וי"ל כיון דטעונה גניזה אין כתותי שיעור גדול מזה א"נ בעבודת כוכבים של עובד כוכבים שעבדה לדעת ישראל שטעונה שריפה וא"ת ובעבודת כוכבים דעובד כוכבים מכי אגבה הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (שם דף מג.) גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן (לעיל דף קא.) במנעל שאינו שלו חליצתה כשירה ולולב איירי ביו"ט שני ובסוכה הוה מצי לשנויי דאיירי ביו"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקומי באשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפילו ביו"ט שני והא דנקט בסנדל של תקרובת עבודת כוכבים חליצתה פסולה הוה מצי למנקט סנדל עבודת כוכבים של ישראל אלא ניחא ליה למנקט כוליה מילתא בעבודת כוכבים של עובד כוכבים ור"ת מפרש דכולהו בעבודת כוכבים דעובד כוכבים והכא לאחר ביטול והתם קודם ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יתקע ולא יחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם עבודת כוכבים אפילו אם תמצא לומר דשרי לכסות בעפר של עבודת כוכבים לכתחילה כמו בשל עיר הנדחת לא דמיא כסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישי' למיאוס והא דמשני בסוכה מתני' באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם בטול משום דאפילו נקצץ לולב מן הדקל נתבטל והא דקתני בסוף פ' כסוי הדם (חולין דף פט. ושם) דלולב של עבודת כוכבים אם נטל לא יצא איירי שהלולב בעצמו (של) עבודת כוכבים אבל לולב של אשרה משמע שנלקט מן האשרה והכי הוי מצי למנקט בסמוך דאם חלצה קודם בטול פסול וליפלוגי בשל עבודת כוכבים עצמה אלא אגב אורחיה אתא לאשמועינן דתקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה עולמית ואם תאמר כיון דבבטלה איירי רבא מאי קמבעיא ליה לר"ל בפרק כל הצלמים (ע"ז מז.) דקל של עבודת כוכבים שבטלו לולבו מהו למצוה תפשוט מדרבא דסוכה (ג) לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא וי"ל דלרבא פשיטא ליה ולריש לקיש מיבעיא ליה אע"ג דפשיט ליה התם מר' יוחנן רביה מכל מקום מדרבא לא בעי למפשט: **מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא.** לכך פסולה ובירושלמי בפרק אחד דיני ממונות גרסינן מנין שדנין ביום וגומרים בלילה שנאמר ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לשעבר אלא מנין שאם טעו ודנו בלילה שדינם דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת וגו' דומה שהוא טעות ועוד דלא פריך שפיר אגומרין בלילה ואית קרא לשעבר אלא גרסינן איפכא מנין שטעו ודנו בלילה שדינן דין שנאמר ושפטו את העם בכל עת ואית קרא לשעבר אלא מנין שגומרין בלילה וכו' וגמרא שלנו (סנהדרין דף לד:) מוקי נמי האי קרא לגומרין בלילה והרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם: **אי מוק סתמא תניא.** הוה מצי למיפרך אימור דאמרי רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור אלא פריך אדשמואל שלא הקפיד אלא על מה שעשה כיחידאה ומסיק כרבי ישמעאל בן אלישע והוא עשה כן לכתחלה: **אמר רבי ישמעאל בן רבי יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע.** כך כתוב בספרים וקשיא לר"י איך יתכן שראה רבי ישמעאל בן רבי יוסי את רבי ישמעאל בן אלישע שנהרג קודם רבי עקיבא ורבי ישמעאל (ד) י כפוף ויושב לפני רבי ויום שמת ר"ע נולד רבי ל ומיהו אין למחוק הספרים בשביל כך כי מה בכך שרבי ישמעאל ברבי יוסי היה כפוף ויושב לפני רבי כי גם רבי יוסי אביו אילו היה קיים היה כפוף ויושב לפני רבי ולמאי דפירש ר"י דתרי רבי ישמעאל בן אלישע הוו אתי שפיר דאותו שנהרג היה זקנו של אותו רבי ישמעאל בן אלישע שראהו רבי ישמעאל בן רבי יוסי דאפשר שחיה הרבה אחר רבי עקיבא מ:

והא

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף ו ובסדר חליצה סעיף יא ובפירוש סדר חליצה סעיף יט [עי' מ"מ]:

מח ב מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם בהל' חליצה סעיף כב ובפירוש סדר חליצה סעיף נה:

מט ג מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ט:

נ ד מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הלכה ב:

נא ה מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הלכה א סמג עשין רלו:

נב ו מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יב סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מג:

נג ז מיי' שם הלכה יא סמג שם:

נד ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם:

מסורת הש"ס

א) [גיטין כד:], ב) [שם], ג) [סנהדרין לד: נדה נ.], ד) [גי' רי"ף ורא"ש רבא], ה) [לקמן ע"ב], ו) [לקמן קה:], ז) קדושין טו., ח) [עי' תוס' סוטה לג. ד"ה ור"י וכו' ס"ל לר' יהודה דקריאה מעכב ופליג אמתני' דהכא וס"ל דלא נחלקו ר"א ור"ע בדבר זה], ט) [צ"ל אליעזר], י) [ע"ב], כ) [שבת נא.], ל) [קדושין עב:], מ) [וע' תוס' זבחים קיט. ד"ה זו וזו וכו' רבי ישמעאל בן אלישע היה בר פלוגתא דר"ע],

* * *

תורה אור השלם

1. וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו: דברים כה ט

2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית: ויקרא יד יד

3. וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם: שמות כא ו

* * *

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אזן אזן וכו' דמצורע עני מיותר. עיין לעיל דף ע ע"ב ברש"י ד"ה ושמעינן ליה לר' אליעזר וש"נ: רש"י ד"ה וכי לא מופנה וכו' למדין ומשיבין. שבת קלא ע"א ולעיל ע ע"ב:

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי קפיד עליה בי דינא: (ב) שם והכשיר (ואמר רב יוסף וכו' כאותו הזוג) תא"מ. ונ"ב ס"א אין זה: (ג) תוס' ד"ה סנדל וכו' דלכתחילה לא יטול: (ד) ד"ה אמר וכו' ורבי ישמעאל בן רבי יוסי כפוף ויושב לפני רבי היה ויום שמת:

* * *

מוסף רש"י

חלצה בשנים. כשרים, או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול. דהדר הוו להו שנים (לקמן קד:). **אין הלכה כאותו הזוג.** אלא כת"ק דבעי שלשה (לקמן קה:). **ונאמר להלן אזן.** במצורע עני, שכל הפרשה לדרשה, שהרי נאמרה לעצמה במצורע עשיר והוכפלה והכי אמרינן במנחות (קדושין טו.).